

ARBONÈS, Jordi. *No era la meua llettra*. Barcelona: Proa, 2001. 168 p.

ARNAU, Maruja. *Els pobles gironins: la comarca de la Garrotxa*, 1.[s.1.]: [s.n.], 2000. 245 p.

BURGAS, Àngel. *Petites històries del globus*. Barcelona: Edebé, 2001. 73 p.

BURGELL, Jaume. *Suïcidi involuntari*. Barcelona: Edebé, 2001. 205 p.

CAMACHO GRAU, Joan Josep. *Vindrà la llum*. Barcelona: Viena, 2001. 80 p.

CASTILLO, M. Angels; BASTART, Jordi. *Sortides amb família: excursions i activitats: La Garrotxa i el Pla de l'Estany*. Barcelona: Pòrtic, 2001. 127 p.

COLL, Jaume. *Carme Ruscalleada, del plat a la vida*. Barcelona: La Magrana, 2000. 253 p.

CONGOST, Rosa. *Els darrers senyors de Sarrià de Ter*. Girona: CCG, 2000. 302 p.

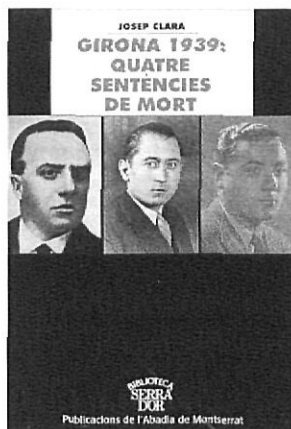
CULLELL SURROCA, Josep Maria. *En BTT pel Gironès. 18 itineraris pels voltants de Girona*. Valls: Cossetània, 2001. 131 p.

DALMAU, Marcel. *Despauatges*. Girona: Ajuntament de Girona, 2001. 32 p. *Els conills*. Olot: Ràdio Olot, 2001. 23 p.

DUVAL, Armand. *L'evangeli d'en Quim*. (Girona): Bisbat de Girona, 2000. 170 p.

Els poetes saluden la primavera: XXIII Recital de poesia dels Amics de les lletres Garrotxines. Olot: Amics de les lletres Garrotxines, 2001. 31 p.

FONT, Maria Rosa. *Aigua llunyana*. Barcelona: Viena, 2001. 60 p.

Una «justícia» a l'inrevés

CLARA, Josep.
**Girona 1939:
Quatre sentències de mort.**
Publicacions de l'Abadia
de Montserrat, 2001.

Fins ara, els gironins –gairebé– només coneixiem bé el cas de Carles Rahola, sotmès a un consell de guerra sumaríssim que el condemnà injustament a mort. La resta eren tan sols unes xifres abstractes: 510 penes de mort executades a Girona ciutat. A partir de l'edició de *Girona 1939: Quatre sentències de mort*, esperem que es començaran a conèixer moltes altres històries personals de gironins que sofriren la mateixa «paròdia macabra» de la justícia militar del franquisme (Moisés Broggi).

El mèrit de Josep Clara, una vegada més, és el d'haver-se anticipat a estudiar la documentació dels arxius judicials dels tribunals militars, que ens permetrà de conèixer els rapidíssims processos –i les penes–, sovint acumulats, iniciats a persones acusades dels delictes de rebel·lions, adhesió o auxilió a la rebel·lions, jutjades

–és un dir– pels qui realment s'havien sol·levat contra l'ordre legal, els militars. En aquest estudi avançat –altres historiadors gironins avui també analitzen els expedients dels consells de guerra–, Josep Clara ha resseguit amb tota mena de detalls quatre casos representatius d'aquelles injustícies del primer franquisme: la del palamosí Josép Fàbrega, diputat venerable al Parlament de Catalunya que en el moment de l'exili, vell i malalt, cregué que no ho havia de fer, d'exiliar-se; la causa seguida contra mossèn Joan Fuster, un sacerdot de vida complexa i peculiar, que al final conegué el privilegi d'una gràcia d'indult; la de Lluís Mon, militant d'ERC i president del consell municipal de Santa Coloma de Farners; i finalment, la d'un jove fejecista, Martí Pou, que morí afusellat sense saber-ne la causa, com la majoria de víctimes.

Com els quatre expedients –i llurs sentències– publicats per Josep Clara, l'autor d'aquesta recensió n'ha llegit més de cinquanta –de Sant Feliu a la Vall d'Aro–, i tots són terriblement semblants, d'una mecànica simple, repetitiva, rutinària. La coincidència substancial dels informes inculpatoris del nou poder local establert (d'alcaldia, de Falange i de la majoria de testimonis) revela una preparació i un acord pres pels sectors dominants de la localitat.

I hom podria pensar que tot plegat té molt poc interès, si no fos que sota la documentació polsosa del Govern Militar de Barcelona s'hi amaga la història esfereïdora d'unes vides humanes amb noms i cognoms: els afectats, els

familiars, els delators, els executors, etc., tots ells víctimes d'una mateixa «justícia» al revés: les penes –també les penes de mort– s'havien establert abans de la paròdia o del muntatge judicial.

Àngel Jiménez

Les cartes dels reis

Lletres reials a la ciutat de Girona (1293-1515)
vol. I i II. Estudi i edició a cura de M. Josep ARNALL JOAN.
Ajuntament de Girona – Fundació Noguera. Girona-Barcelona, 2000.

Girona com a ciutat de domini reial guarda en el seu arxiu municipal, i en altres dipòsits documentals, un gran fons de cartes dels seus monarques, una col·lecció de les més importants del Principat, de contingut divers, escrites en llatí, català i castellà, que servien per reforçar el règim municipal de la ciutat a través de successius governs. La lectura d'aquesta correspondència ens dona molta informació de quin era el marc polític, social i econòmic de la vila, més complex del que hom pot creure a primer cop d'ull.

Aquesta relació entre reis i administrats, que de vegades era viva i intensa, va adquirir amb el Decret de Nova Planta (1714) una nova configuració que destruí el model precedent. Des de final del segle XIII els monarques s'adreçaren per escrit a jurats i prohoms –jutges, comissaris, veguers, etc.– de la ciutat per concedir o negociar diversos assumptes de la seva competència. Ara aquestes gairebé dues mil lletres han estat identificades, regestades, transcrits i comentades per Josefina Arnall, la qual ja ens havia ofert altres pulcres treballs de la seva especialitat.

La diplomàtica és una ciència del tot necessària, no gaire coneguda, només a l'abast d'un grup d'especialistes, que serveix per catalogar i entendre el rerefons de natura jurídica, el valor històric que presenta cada document, la manera de treballar de cada cancelleria. Arnall ens dona en els preliminars una lliçó sobre aquestes matèries, ja que estudia els diversos models de lletres reials, amb els seus caràcters extrínsecs i intrínsecs, format i plegat, suport, tipus d'escriptura, conservació, etc.

A través d'aquestes epístoles, en les quals consten peticions, intercessions, intervencions, etc., els monarques o els seus escriptors contestaven sol·licituds formulades anteriorment, demanaven la intercessió d'una persona de pes per resoldre un afer delicat o imposaven una determinada política. El poder reial era representat a Girona per una cúria i una administració local. Entre aquest repertori trobem cartes que tracten de l'organització del govern municipal i del

manteniment de l'ordre públic, molt tocat per les bandositats. La ciutat de Girona havia de participar també en les empreses de la Corona: conquestes de terres, campanyes militars, etc. Altres temes interessants són els nombrosos documents que fan referència a les obres públiques a Girona (permisos, finançament, ajudes per aiguats, construcció de ponts...), l'administració de justícia i notarial, les emissions de monedes, les relacions amb l'església, etc. La publicació d'aquestes lletres reials i l'edició dels llibres de privilegis *Libre Vermell* i *Libre Groc*, juntament amb altres iniciatives arxivístiques de l'Ajuntament i la Fundació Noguera que hi ha en curs permetran conèixer millor la història rigorosa i la vida, dia a dia, del municipi.

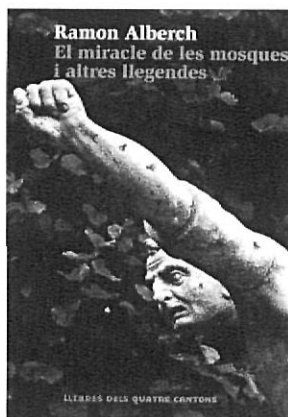
Pep Vila

Un servei a la història

ALBERCH FUGUERAS, Ramon.
El miracle de les mosques i altres llegendes.
CCG Edicions, Llibres dels Quatre Cantons. Girona, 2001. 128 pàgines.

Girona és una ciutat amb una rica tradició de llegendes històriques, versionades d'una i mil maneres, algunes transmeses de generació en generació des de la fosca nit dels temps, d'altres apòcrifes, producte de la desperta imaginació d'algun personatge gironí. A voltes la persistència d'aquests relats fantasiosos pot transfigurar la realitat; pot, en definitiva, propiciar la construc-

ció d'històries sobre idees imaginàries. A Catalunya, aquesta circumstància s'aguditza quan hom sent la necessitat de bastir el procés de construcció nacional a través –naturalment– de la ciència històrica, però també, i de forma paral·lela, de la descripció mitològica.

La llegenda ha estat, sovint, una matèria que ha atret poc l'interès de l'historiador professional. Bàsicament ha esdevingut objecte d'atenció de folkloristes d'un perfil proper al del celebrat Joan Amades. Ara bé, les interrelacions entre la llegenda i la història han permès a alguns docents adoptar metodologies pedagògiques encaminades a fer més atractiu l'ensenyament de la història, a partir, sobretot, de consideracions prou concloents com aquestes: «La llegenda, si bé no fa història, sí que motiva per a la història»; «En contra del que s'ha suposat durant algun temps, la història i el relat no són oposats, especialment en les primeres etapes de l'ensenyament; és més: sense el desenvolupament de la imaginació no hi ha història possible. És versemblant que un dels fracassos del gust per la història a

les edats infantils i adolescents consisteixi a haver abandonat massa precipitadament la didàctica del relat».

A Girona aquesta filosofia ha ultrapassat el marc acadèmic i, d'uns anys ençà, la llegenda ha estat un instrument fonamental per ensenyar i explicar la ciutat; amb el grup Llegendes de Girona hom podria sintetitzar l'esperit del binomi història-llegenda.

La culminació del procés d'ascensió de la llegenda als altars l'ha propiciat un historiador professional, Ramon Alberch, que amb pocs precedents bibliogràfics sobre el tema –com a més significatiu caldria situar el treball de Carles Vivó– ha escrit un llibre que rebla el clau i presenta un ric ventall de llegendes, moltes de sostingudes no únicament a través de la història oral, sinó també –i com a bon arxiver que és– a través dels documents. La reconversió d'un material utilitzat prèviament com a eina pedagògica (Alberch havia impartit un curs d'història organitzat per l'ADAC) en un llibre palesa el que hem dit més amunt.

El miracle de les mosques i altres llegendes és una obra recomanable des de molts punts de vista. Disposa d'una notable amenitat narrativa i d'un rigor històric incontestable, amb referències a fons arxivístics precisos, com ara els llibres d'actes de l'Ajuntament de Girona; recull interpretacions de diferents personalitats de la historiografia clàssica gironina, com Enric Claudi Girbal, Josep Gibert o el doctor Jaume Marquès i Casanovas; els personatges legendaris amb més predicament